סוגיה א (ב ע"ב – ג ע"א): הצורך בדיינים סמוכים

סוגיתנו דנה בהרכב בית הדין. על פי התורה, בית הדין הרגיל הוא לכאורה בית דין של שלושה דיינים מומחים, והשאלה היא האם יש הבדל בין דיני גזלות וחבלות לבין דיני ממונות (כגון הודאות והלוואות). הדבר תלוי בעיקרון שנקרא "עירוב פרשיות", כלומר שני פרשיות שונות העוסקות בדינים שונים נמצאות מעורבבות בתורה כדי שנלמד שדינם זהה. עירוב הפרשיות הוא בספר שמות (פרק כב פסוקים ו-ח) בדיני שומרים שגוזלים את הפיקדון שהופקד אצלם. בתוך דינים אלו מעורבב פסוק שעוסק בדין מודה במקצת הטענה בהלוואה. וכיוון שבמכלול הפסוקים שם כתוב ג' פעמים "אלהים", למדו שבדיני גזלות צריך ג' דיינים מומחים והוא הדין לדיני ההודאות וההלוואות (בגלל עירוב הפרשיות). דיינים מומחים הם דיינים שקיבלו סמיכה מדיינים שהם כבר סמוכים בארץ ישראל. מצד שני ישנו פסוק שממנו ניתן להבין שצריך רק דיין אחד לבית הדין: "בצדק תשפוט עמיתך" (לשון יחיד = דיין אחד). הסוגיה דנה באילו מקרים מספיק דיין אחד, באלו מקרים צריך ג' דיינים מומחים, ובאילו מקרים צריך אמנם ג' דיינים, אך לא צריך מומחים.

סנהדרין ב ע״ב

משנה

דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה ...

גמרא

אטו גזילות וחבלות לאו דיני ממונות נינהו אמר רבי אבהו מה הן קתני מה הן דיני ממונות גזילות וחבלות אבל הודאות והלואות לא וצריכא דאי תנא דיני ממונות הוה אמינא דאפילו הודאות והלואות תנא גזילות וחבלות ואי תנא גזילות וחבלות ולא קתני דיני ממונות הוה אמינא הוא הדין דאפילו הודאות והלואות והאי דקתני גזילות וחבלות משום דעיקר שלשה דכתיבי בגזילות וחבלות כתיבי גזילות דכתיב ונקרב בעל הבית אל האלהים חבלות מה לי חבל בגופו מה לי חבל בממונו תנא מה הן דיני ממונות גזילות וחבלות אבל הודאות והלואות לא ולמאי אילימא דלא בעינן שלשה והאמר רבי אבהו שנים שדנו דיני ממונות לדברי הכל אין דיניהם דין אלא דלא בעינן מומחין מאי קסבר אי קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ליבעי נמי מומחין ואי קסבר אין עירוב פרשיות כתוב כאן שלשה למה לי. לעולם קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ובדין הוא דליבעי נמי מומחין והאי דלא בעינן מומחין משום דרבי חנינא...

א. הגמרא לומדת שמעיקר הדין יש צורך בהודאות והלוואות, בדיינים סמוכים (המכונים "מומחים" בגמרא, ונקראים "אלהים" בתורה, והם נסמכו על ידי דיין מוסמך שנסמך גם הוא על ידי מוסמך עד משה רבנו). נעיין בשמות (כב, ו-ח) ובבבא קמא קו ע"ב, קז ע"א.

שמות

כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם׃ אִם לֹא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ׃ עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ׃

תוכן דפים אלו שייך לעמותת תורה אחרי צבא
אין לעשות מדפים אלו שום רווח כספי, פרסומי או אחר
בהצלחה בלימוד!

בבא קמא

ואמר ר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן: הטוען טענת גנב בפקדון, אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת. מאי טעמא? דאמר קרא: (שמות כב) כי הוא זה. ופליגא דר׳ חייא בר יוסף, דאמר ר׳ חייא בר יוסף: עירוב פרשיות כתוב כאן, וכי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב.

רש״י

עירוב פרשיות - פסוק שהוא מפרשה אחרת נתערב בזו שאינו מקומו דהאי כי הוא זה באם כסף תלוה הוה ליה למכתביה דהתם קאי דאילו בהך פרשתא דפקדון בלא הודאה במקצת מחייב.

1. הסבר את ענייין "עירוב הפרשיות"?

_____

2. מיזוג שמשומרים צריך ג׳ דיינים סמוכים, אין לאמר שהוא הדין בהודאות והלוואות?

_____

3. מניין לאמר שצריך ג׳ דיינים בפקיעות?

_____

ב. נראה את המשך הגמרא (ב ע"ב - ג ע"א) ואת דברי רש"י ד"ה "מדאורייתא".

סנהדרין

לעולם קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ובדין הוא דליבעי נמי מומחין והאי דלא בעינן מומחין משום דרבי חנינא דאמר רבי חנינא דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר (ויקרא כד, כב) משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אלא מעתה טעו לא ישלמו כל שכן אתה נועל דלת בפני לווין אי הכי תרתי קתני דיני ממונות בשלשה הדיוטות גזילות וחבלות בשלשה מומחין ועוד שלשה שלשה למה לי אלא אמר רבא תרתי קתני משום דרבי חנינא רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא חד נמי כשר שנאמר (ויקרא יט, טו) בצדק תשפוט עמיתך אלא משום יושבי קרנות.

רש״י

מדאורייתא חד נמי כשר - בהודאה והלואה דכתיב תשפוט לשון יחיד ואין עירוב פרשיות כאן ומתניתין ודאי תרתי קתני כדאמרן ומיהו שלשה בהודאות והלואות לאו מדאורייתא אלא מדרבנן.

4. מה היינו חושבים בענייין הדיינים בהודאות והלוואות לגבי עירוב הפרשיות?

_____

5. ומה היינו סוברים לרש"י באותו מקרה (לשיטה שאין צירוף הפרשיות) לולי "בצדק תשפוט עמיתך"?

_____

ג. נעיין עתה ברמב"ם הלכות סנהדרין פרק ב, הלכה י ופרק כא, הלכה א.

רמב"ם פרק ב

אף על פי שאין בית דין פחות משלשה מותר לאחד לדון מן התורה שנאמר בצדק תשפוט עמיתך ומדברי סופרים עד שיהיו שלשה, ושנים שדנו אין דיניהן דין.

רמב"ם פרק כא

מצות עשה לשפוט השופט בצדק שנאמר בצדק תשפוט עמיתך, אי זהו צדק המשפט זו השויית שני בעלי דינין בכל דבר, לא יהא אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך, ולא יסביר פנים לאחד וידבר לו רכות וירע פניו לאחר וידבר לו קשות.

6. מה עושים עם "בצדק תשפוט עמיתך"?

_____

ד. נראה את דברי התוספות ג ע"א ד"ה "ומדאורייתא".

תוספות

<u>מדאורייתא חד נמי כשר</u> - פירש בקונטרס דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ בצדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר.

7. מה הם מקשים על רש"י ומה נלמד מדבריהם?

_____

ה. לדברי התוספות הללו ישנה קושיא. נעיין בשיעורים בסנהדרין סוגיא 1 סעיף ג, שמסכמים את מהלך הגמרא עד עתה.

שיעורים סנהדרין

מעולם לא אמרו שיש בנין אב מגזילות וחבלות לשאר דינים שבתורה. ולכן חפשה הגמ' מקור מפורש לצורך בסמיכה בהודאות והלואות. מן התורה נלמדו ג' סוגי בתי דין: בית דין של ע"א (שבעים זקנים ומשה רבינו), בית דין של כ"ג (עדה שופטת ועדה מצלת וכו'), בית דין של שלושה (ג' אלוהים הכתובים בפרשת השומרים). לולי שהיה מפורש אחרת בתורה, היינו אומרים שבית הדין של ע"א דן את הכל. ולאחר שנתחדש שיש ב"ד של כ"ג היינו אומרים שהוא דן גם דיני ממונות, אלא שחידשה התורה שבית דין של ג' דן בגזילות וחבלות. ולכאורה היינו עושים בנין

אב מבית דין של ג' לשאר דיני ממונות, משום שאין גילוי בתורה **לבית דין נוסף**. ולא מובן הצורך למצאו לימוד חדש (כגון עירוב פרשיות) כדי לכלול הודאות **והלואות בדינים הצריכים** ב"ד של ג' (אף שיש הבדל מהותי בין הודאות והלואות לגזילות וחבלות, מ"מ הכל אותו ענין). ע"פ התוספות (ג ע"א, ד"ה ומדאורייתא) המשיגים על רש"י, למ"ד אין עירוב פרשיות, לא היה צורך בלימוד "בצדק תשפוט עמיתך" כדי לדעת שדי בדיין אחד **לדיני הודאות והלואות**. א"כ לתוספות לולי **עירוב הפרשיות לא היינו סוברים שצריך** ג' סמוכים בהודאות והלואות, ז"א אין כאן בנין אב. ומוזר הדבר, מנין לנו שישנו בכלל בית דין של אחד, מן התורה!?

8. הסבר את הקושיא על דברי התוספות.

_____

ו. על פי הנלמד עד עתה, עולה לפי התוספות שיש באופן ברור (ללא לימוד שבא לסתור זאת) בית דין של דיין יחיד בהודאות והלוואות, למרות שבגזלות וחבלות יש בית דין של ג'. ולכן חייבים לומר שיש הבדל מהותי בין גזלות וחבלות לבין הודאות והלוואות. נעיין בשיעורים בסנהדרין שם סעיפים ה-ו.

שיעורים סנהדרין

דיני הודאות והלואות **עוסקים בעסקי ממון שבין אדם לחבירו**, כגון מכירות, הלואות, מתנות וכו' (ובהם גם כלולים ירושות שהן ג"כ העברת ממון מרשות אחת **לשניה**). ענין זה אינו נוגע לדיני איסור והיתר, אלא יסוד התביעה הוא הסכמים ממוניים **שבהם בני אדם מחייבים את** עצמם. לעומתם **גזילות וחבלות הנן כספים שחייבה התורה**, היינו **מילוה הכתובה בתורה**. ובזה כלולים כל דיני **הנזיקין של בבא** קמא, שהם בכלל עונשים ולא חיובי **ממון**. נ"מ אחת לדינא בין עונשים לחיובים **היא שעונשים גבייתם מעידית וחיובים מזיבורית**. סוגייתינו דנה בנ"מ השניה שביניהם, שהיא הרכב בית הדין העוסק בהם. בדיני מלקות יש לב"ד תפקיד ביצועי שרק הוא יכול לבצע, הרי אדם שיבצע את הדין יעבור על לאו ד"לא יוסיף פן יוסיף להכתו" (דברים כה, ג). וכן לא יכול אדם לחייב את עצמו מלקות, אף אם רוצה להתכפר, אלא רק ב"ד עושים את חלות החיוב של מלקות. מה שאין כן בגזילות וחבלות, שם עצם המעשה מטיל על האדם את עונשו ויכול **האדם מעצמו לשלמו**. מ"מ יש לב"ד מצות עשה לדון דין זה ולדאוג לביצועו. הודאות והלואות **שונים לגמרי מאלו הדינים ואין אף מצוה על ב**"ד לדון אותם, אלא אם יש תובע ומצד "להציל עשוק מיד עושקו". בהודאות והלואות, השייכים לפרשת "אם כסף תלוה את עמי" (שמות כב, כד) ב"ד צריך רק לברר את עצם החיוב ומה גודלו, דבר הדומה לבירורים של איסור והיתר. מסברה היינו אומרים שלא נצרכים ג' דיינים **לעניין זה אלא די בדיין אחד** היודע היטב את פרטי ההלכה. א"כ אף ללא הפסוק "בצדק תשפוט עמיתך", ועל הצד שאין עירוב פרשיות, **לא היינו מחייבים** ג' דיינים ואף לא אחד סמוך, משום שסמיכות שייכת לשררה (היינו לעניין עונשים) והודאות והלואות חיובי ממון הם. ועוד **היתה מתחזקת סברתנו משום** שבפשטות המשניות **של מסכת סנהדרין עוסקות בענישות ולא בחיוב ממון**. א"כ מובן שאין בנין אב מגזילות וחבלות **להודאות והלואות וצריך לימוד כדי לדעת שנצרכים** ג' דיינים (ואף סמוכים).

9. מה ההבדל המהותי בין שיעלות וחבלות להודאות והלוואות?

_____

10. הסבר שוב למה לפי התוספות היינו חושבים שדי בדיין אחד בהודאות והלוואות.

_____

ז. נמשיך לעיין בשיעורים בסנהדרין שם סעיף ח.

שיעורים סנהדרין סעיף ח

ישנה עוד שאלה **בענין תפקידו של הדיין והיא כח נתינת החלות לחיוב ממוני**. הרי כאמור אדם חייב בגלל הארוע המחייב ולא משום שב"ד מחייבו. מה יקרה אם אדם יודע שהוא פטור אלא שהתובע הביא נגדו ב' עדים שקרנים וב"ד הכריע על פיהם. האם **יכול הנתבע לברוח ופטור גם בדיני שמים**? נראה (הדבר לא נתברר לגמרי) שהנתבע חייב אף מן **התורה משום שזה מעשה בית דין**. התורה קבעה **שהאמת בדיני ממון נקבעת בב"ד** ע"פ הראיות המוצגות. אבל בדיני איסור והיתר, כגון בקצב שאומר שבהמה זו לא נשחטה כדין והוא משקר **ומביא עדים שקריים על כך** וב"ד פוסק שהיא **נבלה**, מסתבר שמי שיודע שהיא כשרה יכול לאוכלה בחדרי חדרים, אף שאם יאכל בפרהסיא ילקו אותו. וכן להפך אם הוא יודע שהיא נבלה וב"ד אומרים שהיא שחוטה, לא יכול לאוכלה. ז"א האיסור והיתר לא נובעים מפסק בית הדין. **אבל בממונות לא כך הדבר**, אלא ב"ד נותנים **חלות לחיוב**, על סמך הארוע המחייב. א"כ חידוש גדול הוא שיחיד מספיק לדיני ממונות **ושמותר לסמוך על הפסק שלו כפי שסומכים על רב באיסור והיתר**. ואחר שהתורה באה ללמד בעירוב הפרשיות שצריך ג' סמוכים בממונות, ללא "בצדק תשפוט עמיתך" לא היינו יודעים **שדי בדיין אחד בדיני הודאות והלואות** (ע"פ רב אחא בריה דרב איקא).

11. למה לולי "בצדק תשפוט עמיתך" לא היינו יודעים שדי בדיין אחד בדיני הודאות והלוואות? הסבר.

_____

ח. נראה חלק מדברי התוספות בדף ב ע"ב ד"ה "דברי".

תוספות

וי"ל דאפי' מאן דאית ליה אין עירוב פרשיות כתוב כאן בעי שלשה משום דכתיב (ויקרא כד) משפט אחד יהיה לכם והאי דקאמר הכא מאי קסבר כו' ה"ק אי קא סבר אין עירוב פרשיות כתוב כאן ולכך **לא בעינן מומחין דלא דריש משפט** אחד להשוות הודאות והלואות לגזילות וחבלות שלשה **מנא ליה וכי קאמר לעולם קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ובדין הוא דבעי** מומחין כו' המ"ל דאפי' אין עירוב פרשיות כתוב כאן בדין הוא דליבעו ג' מומחין ממשפט אחד.

12. מה עושה הפסוק "משפט אחד" להודאות והלוואות כאשר אין עירוב פרשיות?

_____

ט. בסוגיה שלנו אנו לומדים שצריך מומחים מהמילה "אלהים". נעיין עתה בגיטין פח ע"ב, "אביי אשכחיה לרב יוסף וכו'".

גיטין

אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקא מעשה אגיטי, א״ל: והא אנן הדיוטות אנן ותניא היה ר״ט אומר כל מקום שאתה מוצא אגוריאות של עובדי כוכבים אף על פי שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להיזקק להם שנאמר (שמות כא) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים. דבר אחר לפניהם ולא לפני הדיוטות. א״ל אנן שליחותייהו קא עבדינן, מידי דהוה אהודאות והלואות. אי הכי גזילות וחבלות נמי. כי עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא, במילתא דלא שכיחא - לא עבדינן שליחותייהו.

13. מניין למדו שם את הצורך במומחים?

_____

י. נראה את דברי התוספות בעניין זה, ד"ה "ליבעי", סנהדרין ב ע"ב.

תוספות

<u>ליבעי נמי מומחין</u> - תימה דמשמע הכא דממעטינן הדיוטות מדכתיב אלהים ובפרק המגרש (גיטין דף פח:) ממעט להו מדכתיב לפניהם ולא לפני עכו״ם ולא לפני הדיוטות וי״ל דהתם ממעטינן מלפניהם משום דלפניהם קאי אאלהים דהכא כלומר לפני הדיינין המפורשין במקום אחר ומיהו בגיטין (שם) פירש בקונטרס משום דקאי אשבעים זקנים הכתובים בסוף פרשת משפטים שעלו עמו להר כו׳ שהן סנהדרין ונראה לפרש דבגיטין לענין מילי דכפייה איירי דאהכי מייתי לה דאביי אשכח לרב יוסף דהוה יתיב וקא מעשה אגיטין אמר ליה והאנן הדיוטות אנן אבל אלהים לאו אמילי דעשוי מיירי אלא בדין בעלמא והא דמשמע ליה מילי דעשוי מלפניהם משום דדרשינן לקמן (דף ז.) מאשר תשים אלו כלי הדיינין דשייך בהן שימה.

14. איך התוספות מיישבים את הקושיא שלכאורה בגיטין לומדים מומחים מאקום אחר?

_____

15. למה נצרך הלימוד של מסכת גיטין?

_____

יא. נעיין עתה בקצות החושן סימן ג ס"ק א.

קצות החושן

... ומבואר מדבריהם (דברי התוספות) דנהי דהדין יכול להיות על פי יחיד הדיוט אבל לכוף ודאי בעינן מומחין משום דאשר תשים לפניהם אלו כלי הדיינים קאי על שבעים זקנים, ולהכי שם בעובדא דיתיב רב יוסף וקא מעשי אגיטא באלו שכופין אותו להוציא ואשכחיה אביי ואמר לו הא (תנן) [תניא] לפניהם ולא לפני הדיוטות, והיינו דאין בידינו לכוף אותו לקיים אשר מוטל עליו דהא אשר תשים אלו כלי הדיינים בעינן מומחין, ואמר ליה רב יוסף אנן שליחותייהו דקמאי קא עבדינן מידי דהוי אהודאות והלואות, והיינו דהא למ"ד שְעבודא לאו דאורייתא וא"כ אין בו אלא משום פריעת בע"ח מצוה ואמרינן בפרק הכותב (כתובות פו, א) לדידך דאמרת פריעת בע"ח מצוה אמר לא ניחא לי למיעבד מצוה מאי ואמרינן עלה כופין אותו, והיינו (דתנן) [דתניא] לולב איני עושה סוכה איני עושה כופין אותו ומכין אותו עד שתצא נפשו, וא"כ גבי הודאות והלואות דכופין אותו לקיים המצוה המוטל עליו וע"כ משום דשליחותייהו דקמאי קא עבדינן, וא"כ הוא הדין נמי דכופין אותו בגט לקיים המצוה המוטל עליו ואף על גב דאנן לאו בני כפיה נינהו דאנן הדיוטות אנן, ואביי סבירא ליה שעבודא לאו דאורייתא וכמ"ש תוספות ריש פרק הניזקין (גיטין מח, ב ד"ה אין נפרעים מנכסי יתומים) ע"ש ושפיר אהדר ליה רב יוסף לאביי מידי דהוי אהודאות והלואות. ואפילו לפי מ"ש הרמב"ן בחידושיו סוף ב"ב (קעה, ב ד"ה הא דאמר רבה) דגם למ"ד שעבודא לאו דאורייתא יורדין לנכסיו, טעמא דידיה לפי דהב"ד רשאין לכוף אותו בכל מילי דכפיה לקיים מצוותו ולהכי נמי יורדין לנכסיו משום כפיה והיינו כפייה דידיה לקיים המצוה בעל כרחו, וא"כ כיון דאינו אלא מתורת כפיה דהא הנכסים אינם משועבדים וא"כ מוכח דשליחותייהו דקמאי קא עבדינן.

16. למה נצרכת להדיוטות השליחות של המומחים?

_____

יב. נראה את דברי הנתיבות בביאורים סימן ג ס"ק א.

הנתיבות בביאורים

גם מה שכתב [בסק"א] דאי שעבודא לאו דאורייתא והבית דין כופין בעי בי"ד [מומחין] דוקא לכפותו דהדיוטות לאו בני עישוי נינהו. נראה לפענ"ד דליתא, דכיון דדמי לעשה סוכה ואינו עושה דכופין אותו לקיים המצוה, כל אדם מצווה להפריש חבירו מאיסור אפילו מי שאינו בכלל בית דין, כדמוכח בב"ק כ"ח [ע"א] גבי נרצע שכלו ימיו, דיכול רבו להכותו כדי להפרישו מאיסור שפחה, ע"ש.

17. מה הוא משיב על הקצות?

_____

יג. נראה את דחית הנתיבות לטענה זו, במשובב נתיבות, סימן ג.

במשובב נתיבות

... אלא ודאי דבי"ד בעי אעישוי, וכדמוכח בהא דיתיב רב יוסף וקא מעשה אגיטי ואשכחיה אביי וא"ל הא **תנן** לפניהם ולא לפני הדיוטות, וא"ל רב יוסף אנן שליחותייהו דקמאי עבדינן, וכל זה פשוט וברור. ומה שאמרו בנרצע שכלו ימיו דיכול רבו להכותו להפרישו מאיסור שפחה, היינו להפרישו מאיסור, וכן מי שרואה חבירו לובש שעטנז יכול לפושטו מעליו אפילו בשוק, אבל לכופו לקיים מצות עשה, כגון מי שאינו עושה סוכה או אינו נותן צדקה, לזה צריך בי"ד דוקא, ואנן שליחותייהו דקמאי עבדינן.

18. מה החילוק?

_____

יד. לסיכום נעיין בשיעורים בסנהדרין סוגיא 1 סעיף טז.

שיעורים בסנהדרין

הרשב"א (בגיטין פח:) שואל גם את שאלת התוספות ומשמע מדבריו שבלי ה"אלוהים" הכתובים בפרשה לא היינו לומדים "לפניהם ולא לפני הדיוטות". אבל "אלוהים" לבדו היה מספיק לנו כדי **ללמוד שבגזילות וחבלות צריך סמוכים דוקא**, לא כפירוש התוספות (בתירוץ הראשון שפירש הא בלא הא לא סגי). אלא אומר הרשב"א שאם היה כתוב רק "אלוהים" ולא "לפניהם" לא **היינו לומדים סמוכים בגיטין** (ושאר דינים שאינם **גזילות וחבלות**). וקשה לפירושו למה למ"ד אין עירוב פרשיות לא צריך סמוכים בהודאות והלואות, הא לומדים זאת מ"אלוהים" ו"**לפניהם**"! ונראה שמתכוון הרשב"א לומר שאם אין עירוב פרשיות אז "אלוהים" כתוב רק בגזילות וחבלות ואי אפשר ללמוד סמוכים בשום מקום אחר. אבל אם יש עירוב פרשיות, משמע שהתורה לא צמצמה סמוכים רק בגזילות וחבלות ומ"לפניהם" אפשר ללמוד סמוכים בשאר **הדינים**. ז"א אם אין עירוב פרשיות, אז ניתן לדרוש **להודאות והלואות** "בצדק תשפוט עמיתך". היינו יש ב' מערכות משפטיות, אחת של ג' סמוכים ואחת של דיין יחיד. ובא "לפניהם" ללמד שכל אחת היא בדוקא, היינו בהודאות והלואות **נדרוש** "לפניהם ולא לפני גוים" ובגזילות וחבלות "לפניהם ולא לפני הדיוטות". אבל אם יש עירוב פרשיות, בא "לפניהם" ללמד שבכל הדינים **צריך סמוכים**.

19. מה הנפקא מינה אם יש עירוב פרשיות או לא?

_____

תשובות

1) בתוך הלכות שומרי פקדון שגונבים, מוזכר דין מודה במקצת בהלוואה.
2) בגלל עירוב הפרשיות דינם זהים.
3) דרשו ג' אלוהים לג' דיינים.
4) היינו חושבים שצריך רק אחד משום "בצדק תשפוט עמיתך".
5) היינו סוברים שבהלוואת יש ג' דיינים אך לא סמוכים.
6) נאמר שהוא בא ללמד על כללי התנהגות הצדק של הדיינים.
7) לפי התוספות אם אין עירוב פרשיות, לא צריך "בצדק תשפוט עמיתך" כדי לדעת שבהלוואת יש רק דיין אחד, משום שלא עושים בניין אב מגזלות להלוואות (בעניין הג' דיינים).
8) מניין שלולי הפסוק ("בצדק תשפוט עמיתך") היינו חושבים שיש בית דין של יחיד!?
9) בהודאות והלוואות בית דין צריך רק לברר את עצם החיוב ומה גודלו, דבר הדומה לבירורים של איסור והיתר. בגזלות וחבלות יש לבית דין מצות עשה לדון דין זה ולדאוג לביצוע התשלום והעונש שהטילה התורה.
10) דומיא דאיסור והיתר, בהם די בדיין אחד.
11) היינו חושבים שדיין אחד לא יכול לתת חלות בית דין לחיוב.
12) מ"משפט אחד" לומדים שגם בהודאות והלואות צריך מומחים.
13) מ"לפניהם" ולא לפני הדיוטות.
14) "לפניהם" הכוונה לפני האלהים שכבר נלמדו בסנהדרין.
15) משם למדו את כח הכפייה של הדיינים.
16) כאשר מדובר בכפיה.
17) הוא אומר שכדי לכוף לא צריך מומחה - זו מצוה המוטלת על כל אחד.
18) להפריש מאיסור לא צריך מומחה, לכוף על מצוה צריך.
19) אם אין עירוב פרשיות ניתן לומר שישנן שתי מערכות דיינים, ובהודאות והלוואות לא צריך סמוכים. אבל אם יש עירוב פרשיות, תמיד צריך.